

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ***Базиль Людмила Олександрівна,**кандидат педагогічних наук, доцент,**докторант кафедри педагогічної майстерності**Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Пріоритетними факторами національного поступу економічно стабільних і розвинених країн традиційно визнають наукову й освітню галузі, що трансформуються під впливом низки історико-політичних, економічних, соціокультурних чинників функціонування людської цивілізації. Характерними ознаками сучасного етапу розвитку українського інформаційно-технологічного і фрустраційного суспільства є, по-перше, розробка і масштабне запровадження новітніх технологій в усі галузях життєдіяльності людини, по-друге, виникнення постмодерністських тенденцій у всіх різновидах мистецтва, що зумовлює зародження нових течій, стилів і напрямів у літературному процесі; по-третє, оновлення методології в осмисленні літературно-естетичних явищ і зокрема поява нових літературознавчих галузей і методологічних підходів до вивчення художніх явищ; по-четверте, реформування освітньої системи на засадах світових освітніх напрямів. У такому середовищі перед вищими педагогічними навчальними закладами чітко постало завдання: забезпечити сприятливі умови для підготовки компетентних, інноваційно зорієнтованих фахівців, спроможних швидко адаптуватися у змінному науковому і полікультурному середовищі, знаходити оптимальні способи вирішення суперечливих ситуацій, зумовлених фаховою працею. Для розв'язання окресленого завдання, за твердженнями учених, політиків, освітян, необхідно реформувати освітню структуру, зміст, стандарти, форми національної вищої освіти; підвищити якісний рівень підготовки спеціалістів відповідно до вимог європейських стандартів шляхом адаптації навчальних планів, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховну площину; сформувати систему неперервної освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Відтак подальший розвиток українського освітянського простору політики й науковці вбачають у широкомасштабному реформуванні освіти на засадах інноваційності. При цьому основну мету й завдання модернізації освітньої галузі спрямовують на утворення такої системи освіти, котра б відповідала запитам доби, потребам особистості, здатної до самореалізації, самопрезентації і самовдосконалення в умовах постійно змінного середовища. Означені цілі трансформування освіти актуалізують дослідження наукової й освітньої інноватики у кожній із галузей професійної підготовки фахівців.

Зокрема у системі професійної освіти особливої гостроти набуває проблема впровадження інноваційних технологій у площину літературознавчої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. У контексті вирішення сформульованої проблеми у царині літературознавчої підготовки майбутніх словесників потрібно не тільки глибоко переглянути мету, завдання, структуру й зміст, а й запровадити нові прогресивні технології, методики навчання, розробити новітні засоби для здобуття літературознавчої освіти, змоделювати оптимальні варіанти систем навчання, і, безперечно, з'ясувати вплив світових новітніх технологій на підвищення якісного рівня літературознавчої підготовки освіти студентів вищих навчальних педагогічних закладів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання наукової й освітньої інноватики стали об'єктом світових наукових розвідок із 60-х рр. XIX ст. Нині широкий спектр інноваційних проблем, активне їх упровадження в систему освіти усіх рівнів – один із головних напрямків роботи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук, вищих навчальних закладів. На пріоритеті формування інноваційного освітнього простору наголошено в законодавчих і нормативних документах: Закон України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.2002 р. № 40–IV), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16.01.2003 р. № 433–IV), накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.2000 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.2002 р., № 114, 2-га ред. від 23.11.2009 № 1054), «Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проектів за пріоритетними напрямами діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. № 245) та ін. З 2010 р. започатковано проведення Національної виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті». В інформаційній мережі Internet функціонують сайти і блоги, на яких в режимі on-line обговорюються проблеми інноваційної політики в науці й освіті. У низці ВНЗ організовано проведення наукових заходів, учасники яких переймаються питаннями реформування освіти на засадах інноватики, започатковано видання збірників наукових праць із широкого спектру питань, пов'язаних із розробкою і масштабним запровадженням інноваційних технологій в освітянський простір.

Організація заходів такого типу сприяє узагальненню і всебічному висвітленню освітянам досвіду інноваційної діяльності навчальних закладів, презентуванню їхніх здобутків і напрацювань, пов'язаних із упровадженням інформаційних, телекомунікаційних, комп'ютерних систем. У ході наукових обговорень визначаються ключові проблеми подальшого вдосконалення навчально-виховного процесу у навчальних закладах різних типів. Питання інноватики досліджують О. М. Акмалдінова, І. Д. Бех, В. Ю. Биков,

Л. І. Даниленко, В. В. Ільїн, М. В. Кларін, В. Г. Кремень, О. М. Пехота, О. В. Попова, С. В. Пролєєв, Л. С. Подимова, А. І. Пригожин, Ю. П. Саух, В. А. Сластьонін, А. В. Хуторський, А. І. Черниш та ін. Окремі проблеми літературознавчої підготовки майбутніх словесників вивчають О. С. Бондарєва, О. А. Галич, А. В. Градовський, Г. Д. Клочек, Ю. І. Ковалів, В. П. Марко, Л. Ф. Мірошніченко, В. Ф. Погребенник, Г. Л. Токмань та ін. Однак аспект інноваційності в літературознавчій освіті студентів вищих навчальних педагогічних закладів не набув належного висвітлення у науковому дискурсі.

Формулювання мети статті. Зважаючи на актуальність і недостатню розробленість проблеми інноваційних технологій у літературознавчій підготовці майбутніх учителів української мови і літератури, у статті з'ясуємо окремі аспекти запровадження інноватики в простір освітньої підготовки, що певним чином реформує мету, завдання, зміст і особливості організації освітнього процесу вищої школи. Для досягнення поставленої мети необхідно уточнити сутність інноватики в освіті, виокремити напрями інноваційної освітньої політики й відобразити особливості застосування інноваційних технологій у літературознавчій підготовці майбутніх учителів української мови і літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі осмислення цивілізаційних і соціокультурних процесів, практичного досвіду діяльності ВНЗ, аналітичного огляду нормативних документів, науково-педагогічних праць, тематично пов'язаних із дослідженням наукових, концептуальних і освітніх інновацій, формується більш-менш чітке уявлення про суть інноваційних процесів в освітянському просторі загалом і в системі вищої освіти зокрема. Так, *на гуманітарному й соціальному рівнях* інноваційність є ключовою характеристикою становлення і розвитку постіндустріальної цивілізації, що виявляється у розробці нових проєктів і їх запровадженні в усі галузі життя суспільства. *На конвенційному рівні* інновації в освіті визначено як нормативно регульовану процедуру постійного оновлення освітньої галузі і остаточний продукт застосування будь-якої новизни для підвищення якості освітнього процесу й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного чи інших ефектів. *На науково-методологічному й навчально-методичному рівнях* інновації розуміють як реалізоване нововведення в освіті (у структурі закладів освіти, змісті, формах, технологіях, методиках, методах, прийомах, засобах навчальної діяльності і виховання особистості, у змісті й формах організації управління освітньою системою, у підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність і результативність професійної підготовки фахівців). При цьому у педагогічних дослідженнях наголошено, що новація – це, власне, засіб (новий навчальний курс, організаційна структура закладу чи форма навчальної діяльності, технологія, методика, метод, прийом, підхід, засіб, програма тощо), інновація ж – це процес його практичного освоєння у конкретному середовищі [2; 4; 5; 7]. Солідаризуючись із позицією дослідників, уважаємо, що інноваціям у вищій освіті притаманний високий рівень новизни, зорієнтованої на поліпшення рівня якості освітнього процесу, що відображається крізь призму освітніх систем, кожного зі складників освітнього процесу, освітніх технологій, наукових і науково-методичних розробок, технічних пристрів і установок для освітніх інституцій, а також нормативно-правових документів, що регламентують діяльність освітніх інституцій.

Студіювання інформаційних джерел із проблем наукової й освітньої інноватики й вивчення практичного досвіду діяльності ВНЗ дозволило виокремити деякі пріоритетні напрями інноваційної діяльності загалом, що можуть бути екстрапольовані у царину літературознавчої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури.

Перший напрям – інновації на рівні освітніх систем – передбачає оновлення системи літературознавчої освіти відповідно до вимог ключових освітніх тенденцій (гуманізації й гуманітаризації, багатоваріативності і багаторівневості, фундаменталізації, індивідуалізації, інтеграції, інформатизації, комп'ютеризації, глобалізації, відкритості, інтернаціоналізації, полікультурності, неперервності і безперервності освіти тощо) та підходів (системно-синергетичного, особистісно-розвивального, екзистенціального, герменевтичного, семіотичного, прагматичного, компетентнісного, аксіологічного, акмеологічного, андрагогічного й ін.).

Гуманізація в системі літературознавчої освіти реалізується на основі встановлення гармонійних суб'єкт-суб'єктних стосунків між учасниками освітнього процесу (викладач-студент; студент-викладач-студент; студент-студент; студент-викладач), спрямованих на розвиток особистісного потенціалу майбутніх словесників.

Тенденція гуманітаризації виявляється шляхом акцентуації значущості гуманітарних навчальних курсів на тлі загальної картини професійної підготовки учителів української мови і літератури, що передбачає розвиток гуманітарної культури студентів у цілому й читачької та філологічної зокрема.

На основі запровадження багатоваріативності в літературознавчу підготовку студентська молодь опиняється в ситуації вибору (форми навчання, спеціалізації, навчальних курсів, видів навчальної роботи та ін.), що сприяє стимулюванню її мотиваційної сфери й прагненню здобути якісну освіту відповідно до індивідуальних інтересів, уподобань, здібностей і таланту. Наприклад, нині особливої популярності серед студентів філологічних факультетів вищих навчальних педагогічних закладів набули такі спеціалізації: «Літературне редагування», «Літературна творчість», «Музеєзнавство», «Шкільне бібліотекознавство», «Українознавство». Із варіативних навчальних курсів підвищений інтерес у студентів до таких: «Детектив в українській і зарубіжній літературі», «Жіноча проза: ретроспектива і сьогодення», «Аналіз художнього твору: теорія і практика», «Психологія автора, персонажа, читача», «Психоісторія української літератури», «Особистість учителя в художній літературі», «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» та ін.

Тенденція багатоступеневості забезпечує можливість послідовності й поетапності освітнього процесу літературознавчої підготовки, зорієнтованої на здобуття знань і формування вмінь із постійно збільшуваним рівнем складності необхідного для засвоєння навчального матеріалу й характеру виконання літературознавчих завдань. При цьому кожний освітній рівень є як невід'ємним елементом цілісної системи літературознавчої освіти, так і самостійним етапом здобуття літературознавчої освіти із чітко визначеними метою, завданнями, термінами й специфікою. Означену тенденцію логічно пов'язати із закономірностями неперервної і безперервної освіти, тобто освіти протягом всього життя, спрямованої на професійну придатність і постійну мобільність фахівців в умовах динамічного, змінного інформаційного суспільства зі швидкими темпами «старіння знань».

Фундаменталізація в літературознавчій підготовці словесників реалізується шляхом посилення фундаментальної теоретичної підготовки у тісному зв'язку з самостійною дослідницькою працею студентів із літературознавчих курсів, зорієнтованою на високі результативні показники якості їхньої фахової освіти, що

має забезпечити достатньо високий рівень конкурентоспроможності випускників національних ВНЗ на ринку праці, професійну мобільність і готовність до інновацій. Під впливом освітньої тенденції фундаменталізації актуалізуються проблеми, пов'язані з відповідністю рівня літературознавчої підготовки майбутніх фахівців динамічному розвитку теорії літератури, історії літератури, літературної критики, текстології, літературної евристики, герменевтики, імагології та інших галузей літературознавчої науки. Особливої значимості набувають аспекти реформування шкільної літературної освіти з орієнтацією на врахування останніх досягнень літературознавства й екстраполяцію здобутків науки у шкільну практику.

Закономірність індивідуалізації навчання і праці студентів пов'язана зі збільшенням кількості варіативних і спеціальних курсів, поширенням індивідуальних планів, що зумовлено необхідністю враховувати індивідуальні психофізіологічні особливості студентів у виборі форм, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання. Індивідуалізація навчання зорієнтована до значного збільшення обсягу самостійної роботи за рахунок зменшення часу аудиторних занять і сприяє актуалізації самостійної, культуротвірної функції літературознавчої освіти у перебігу організації всіх форм взаємодії учасників освітнього процесу.

Тенденція інтеграції в літературознавчій підготовці може бути реалізована на основі створення інноваційної моделі науково-навчально-виробничого комплексу як специфічної для вищої школи організаційної форми. Головним компонентом такого комплексу має бути навчальний сектор, у центрі якого – ВНЗ чи їх об'єднання. Периферичними – базові коледжі, середні спеціальні школи, курси, лекторії, відділення післядипломної освіти тощо. Науково-дослідний сектор забезпечує сприятливі умови для наукового зростання і проведення комплексних, міждисциплінарних досліджень викладачами і студентами ВНЗ (шляхом виконання майбутніми словесниками курсових, дипломних і магістерських робіт). Виробничий сектор структурно поєднує експериментально-дослідні об'єкти – середні навчальні заклади, красназавчі, етнографічні, літературні музеї тощо. Такі закономірності функціонування освітньої галузі частково вирішують проблему узгодженості між важливістю збагачення навчально-пізнавальної, науково-дослідної, виховної діяльності у процесі опанування літературознавчих курсів, створення відповідного науково-методичного забезпечення літературознавчої підготовки майбутнього вчителя літератури, активізують і стимулюють науково-дослідну діяльність майбутніх фахівців. Зазначена тенденція зумовлює розвиток вищих навчальних педагогічних закладів у контексті таких напрямів функціонування європейського і світового просторів вищої освіти:

- організація і проведення в університетах фундаментальних і прикладних досліджень (навчання шляхом виконання наукових досліджень – дипломні, кваліфікаційні, магістерські роботи; кандидатські, докторські дисертації);

- реформування вищих навчальних педагогічних закладів в «університети навчання протягом всього життя» (підготовчі курси, студії, училища, коледжі, науково-дослідні лабораторії, аспірантури, докторанти, інститути довузівської і післявузівської підготовки на базі одного ВНЗ);

- укрупнення (об'єднання) вищих навчальних закладів.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної освітньої галузі відкривають дослідницькі університети, що стають осередками елітарної вищої освіти й поступово утворюють єдину взаємопов'язану цілісну мережу. Водночас у ВНЗ формують інноваційні моделі організації педагогічного процесу, творчої діяльності науково-педагогічних кадрів, ґрунтовної практичної підготовки й опанування науковомісткими технологіями.

Реалізація тенденцій глобалізації, відкритості, мобільності у системі літературознавчої освіти словесників потребує додаткової освіти і постійного саморозвитку, професійного самовдосконалення і навчання протягом життя, що зумовлює виникнення проблем, пов'язаних із розробкою науково-методичного забезпечення відповідно до сучасних наукових і освітніх інновацій.

Інтернаціоналізація у підготовці вчителів рідної мови і літератури у світовому масштабі об'єднує два компоненти: «внутрішню» й «зовнішню» інтернаціоналізацію (освіту за кордоном, міждержавну підготовку, транскордонну освіту). Відтак у системі літературознавчої освіти майбутніх словесників інтернаціоналізація реалізується шляхом забезпечення наступних аспектів міжнародного співробітництва:

- 1) індивідуальна мобільність студентів чи викладачів для виконання освітніх завдань;
- 2) мобільність навчальних програм й інституційна мобільність;
- 3) формування нових міжнародних стандартів підготовки фахівців;
- 4) орієнтування навчальних програм курсів на норми світових стандартів і вимоги міжнародного співробітництва;
- 5) інституційне партнерство, тобто створення стратегічних освітніх альянсів підготовки фахівців [1].

Комп'ютеризація в літературознавчій підготовці майбутніх учителів української мови і літератури передбачає використання комп'ютерів в освітньому процесі не тільки для оформлення результатів власної дослідницької праці, проведення вимірювальних, розрахункових, графічних робіт, але і як ефективного засобу входження в інформаційні системи, тестового контролю знань, автоматизованої системи навчання, засобу представлення інформації тощо. Комп'ютеризація видозмінює характер не тільки літературознавчої підготовки педагогів-філологів, а й їхньої фахової праці, оскільки забезпечує педагогічних працівників новими засобами такої роботи. Однак реалізація тенденції комп'ютеризації спричиняє виникнення низки проблем, пов'язаних із розробкою новітніх електронних програм і адаптуванням наявних до вимог національної освіти, вирішенням труднощів, що виникають у студентів у процесі опанування новими інформаційними технологіями (йдеться про створення особистих сайтів, on-line і Skype-зв'язок, формування електронних баз, участь в Інтернет-конференціях, Вебінарах, інформаційних форумах, використання Smart-технологій тощо).

Проектуванню високотехнологічного інформаційно-освітнього простору літературознавчої освіти, розвитку дистанційних освітніх технологій її здобуття шляхом сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сприяє тенденція інформатизації. З огляду на це у літературознавчій підготовці чітко виокреслюється проблема підготовки таких словесників, котрі не тільки досконало знають сутність численних освітніх інновацій, а й пропонують власні новаторські проекти, мають сформовані навички швидко порівнювати, аналізувати й оцінювати професійні ситуації, знаходять раціональні шляхи вирішення суперечливих питань, критично і творчо мислять. Як показує аналітичний огляд наукових джерел, проблема інформатизації є однією з таких, що потребують продуктивного розв'язання. Водночас вона виступає й «аксіологічним імперативом» фахової підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. З одного

боку, комп'ютерні технології, Інтернет-ресурси є об'єктивними. Ставлення ж до них викладачів і студентів – суб'єктивне. Майбутні словесники, як правило, досить швидко оволодівають новими інформаційними технологіями і мають певні переваги у цьому аспекті, порівняно з педагогічними працівниками старшого віку. Студенти ж, які належним чином не володіють комп'ютерними технологіями, опиняються у ситуації інформаційної нерівності, є менш успішними й дещо обмеженими особистостями. В освітніх закладах інтенсивно формується нове освітнє інформаційне середовище, навчальний процес обладнується новітніми технічними засобами, масштабно запроваджуються інноваційні технології навчання. Зокрема внаслідок інтенсивної комп'ютеризації навчального процесу в освітніх установах розроблено нові форми навчально-методичного забезпечення студентів, у яких використовуються навчальні і контролюючі програми: мультимедійні лекції, електронні підручники, електронний тестовий контроль знань тощо. Осмислення практичного досвіду діяльності ВНЗ дозволяє стверджувати, що нині комп'ютер має багатофункціональне призначення (виконує функції: викладача (вчителя); джерела навчальної інформації; наочності; індивідуального інформаційного простору; тренажера; засобу діагностики і контролю; робочого інструменту, а саме – засобу підготовки текстів і їх збереження, текстового і графічного редактора, засобу моделювання).

Усі зазначені інновації на рівні освітніх систем обумовлюють навчально-виховний процесу освітніх інституцій. Внаслідок цього логічним є виокремлення другого напрямку інноваційної освітньої політики – інновації на рівні складових освітнього процесу (мети, змісту, структури, форм, методів, засобів, результатів). З метою підвищення якісного рівня літературознавчої підготовки майбутніх учителів-словесників уважаємо за доцільне розробити й увести національну рамку кваліфікацій, в якій було б чітко виписано професіограму вчителя філологічного профілю у категоріях нині чинного компетентнісного підходу з урахуванням вимог європейської освітньої спільноти. Це обумовлюємо необхідністю реалізації актуальної стратегії «навчання впродовж усього життя» й усунення бар'єрів між європейськими країнами через відсутність «прозорості» у «портретах кваліфікацій» із одночасним узгодженням запитів українського суспільства, а також потребою вдосконалення й широкомасштабного запровадження державних освітніх галузевих стандартів другого покоління з урахуванням результатів модернізації вищої освіти.

Відповідно до розроблених положень нормативних документів має бути реформовано зміст освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм підготовки учителів української мови і літератури у ракурсі її максимального наближення до викликів доби, запитів громадськості, потреб середніх загальноосвітніх шкіл і спеціалізованих навчальних закладів нового типу (гімназій, колегіумів, ліцеїв, профільних шкіл тощо). При цьому обов'язковим компонентом оновлення і розробки таких програм уважаємо її особистісно-зорієнтовану спрямованість, що передбачає врахування інтересів студентів у виборі спеціалізації майбутньої фахової праці й подальший розвиток мотивації в оволодінні професійними знаннями й уміннями. Реалізація означеної зміни можлива шляхом введення до змісту літературознавчої підготовки майбутніх учителів спеціальних курсів (наприклад, «Франкознавство», «Драматургія і театр корифеїв», «Психологія української літератури», «Теорія сприйняття й аналізу художнього твору», «Мовна особистість учителя в художній літературі», «Педагогічна риторика», «Літературознавчі дослідження: теорія і практика», «Читачезнавство» й ін.), що, як показує досвід, позитивно впливають на мотиваційну сферу особистості в опануванні обраної професії.

У реформуванні змісту літературознавчої освіти словесників на засадах інноватики доцільно також урахувати специфіку кожного регіону (духовну і матеріальну культуру, освітні традиції, особливості громадського життя соціуму). Іншими словами, педагогам філологічного профілю бажано досконало знати локальні особливості літературного процесу, основи геопоетики, розуміти художні відмінності, наприклад, «київського», «вінницького», «харківського», «івано-франківського», «львівського» літературних текстів, вміти виокремлювати здобутки художньої культури «малої батьківщини» й підносити їх до рівня цінностей загальнокультурного простору. На реалізацію окреслених завдань спрямовано курси літературно-мистецького краєзнавства, а також нововведені дисципліни «Харківщинознавство», «Літературна Полтавщина», «Літературно-мистецьке краєзнавство Глухівщини», «Література Херсонщини», «Література Поділля» тощо.

Інноваційність навчальних програм курсів літературознавчого спрямування має відобразитися і в манері їх оформлення. Можливості освітніх інституцій різних регіонів у здійсненні літературознавчої підготовки словесників збільшуватимуться за наявності навчальних програм відповідних дисциплін, складених у форматі програм-порадників, в яких чітко виокремлено рекомендації щодо логіки і технологій викладання пропонованого новітнього курсу, розробленого з урахуванням вимог суспільства, потреб ринку праці й освітньої галузі.

Серед інновацій складників освітнього процесу, що бажано екстраполювати у простір літературознавчої підготовки словесників, – розробка проектів на виконання завдань державних програм, створення власних програм загального освітнього призначення з урахуванням специфічних особливостей, виробництва, інноваційної продукції, вживання технічних засобів навчання в конкретних умовах. Так, освітня програма «Підручник», запущена на державному рівні, зорієнтована на підвищення якості змісту підручників, створення єдиної, загальновизнаної системи мінімуму літературознавчих знань, необхідних для успішного здобуття необхідного рівня освіти.

Інновацією в освітньому процесі літературознавчої освіти вчителів є організація практичного опанування літературознавчих знань і вмінь на базі літературних музеїв, літературно-меморіальних садиб письменників, науково-дослідних лабораторій, інститутів, освітніх інституцій. У зв'язку з тим, що ВНЗ істотно розширили сферу освітніх послуг, питання про практичну підготовку студентів із використанням лише бази загальноосвітніх шкіл, в яких майбутні фахівці проходять практику стало недостатньо ефективним.

Означені варіанти інноваційної освітньої діяльності на рівні освітнього процесу тісно взаємопов'язані з інноваціями на рівні освітніх технологій (дидактичних, виховних, управлінських), наукових і науково-методичних розробок, технічних пристрів і установок для навчальних закладів, що входять до структури третього напрямку інноваційної політики.

Під впливом динамічного розвитку педагогічної інноватики в літературознавчу підготовку учителів української мови і літератури, як показує практичний досвід діяльності більшості ВНЗ, ефективним є запровадження новітніх освітніх технологій модульного, програмового, комп'ютерного, інтерактивного і зокрема мультимедійного, контекстного, інтегративно-діяльнісного й проблемного навчання.

Запровадження модульного навчання у літературознавчу підготовку майбутніх словесників ґрунтується на загальній концепції означеної технології, розробленій В. А. Семиченко, А. В. Фурманом, М. А. Чошановим, і передбачає групування навчального матеріалу за двома варіантами:

1) ґрадування навчальної інформації кожного із літературознавчих курсів на певні логічно завершені і самостійні блоки, тобто модулі (наприклад, в курсі «Історія української літератури 20 – 30-х рр. XX ст.» матеріал розбиваємо за тематичними блоками «Стильові течії поезії 20-30-х рр. XX ст.», «Тенденції розвитку художньої прози 20-30-х рр. XX ст.», «Драматургія 20-30-х рр. XX ст.»);

2) створення інформаційних блоків інтегрованого характеру шляхом поєднання змісту навчального матеріалу споріднених тем різних курсів (наприклад, у модулі «Читацька культура інформаційного суспільства» поєднано матеріал із літературознавчих, психологічних, культурологічних дисциплін; у модулі «Функції художньої літератури у вихованні високоморальних особистісних якостей» - з філософських, літературознавчих, педагогічних, психологічних, методичних курсів; зміст модуля «Культ аналізу» художнього твору в літературознавчій освіті» охоплює інформацію з літературознавчих, філософських, мистецтвознавчих, педагогічних, методичних курсів; у модулях «Еволюція художнього мислення Ліни Костенко», «Концепти художньої прози Валерія Шевчука», «Еволюція жіночих образів у творчості Павла Загребельного» інтегровано досягнення літературознавчих, філософських, мистецтвознавчих, психологічних наук та ін.).

При цьому опанування й усвідомлення змісту навчання у межах обох типів модуля досягається шляхом акцентуації ролі самостійної праці студентів під керівництвом викладача. Паралельно із технологією модульного навчання у практичній діяльності ВНЗ активно розвиваються її інноваційні різновиди кредитно-модульне, проблемно-модульне, модульно-рейтингове навчання та вживаються синонімічні поняття: модульна технологія, модульна система навчання, метод навчальних модулів, модульна концепція навчання, модульний підхід у навчанні. Технологія модульного навчання у літературознавчій освіті студентів за наявності високого рівня мотивації майбутніх фахівців забезпечує задіяність потенціалу позааудиторного часу, міцність і поглиблення літературознавчих знань, а також сприяє об'єктивній оцінці навчальних досягнень вихованців.

Групування літературознавчої інформації на тематичні модулі в межах різних курсів певним чином споріднює технологію модульного навчання з технологією програмованого навчання, позаяк навчальні модулі, завдання для контролю, тестові завдання можуть бути перенесені в електронний формат. Таким чином модульне навчання логічно вважати передумовою пріоритетного нині освітнього напрямку – технології дистанційного навчання, що поступово, але впевнено займає провідне місце на всіх рівнях вітчизняної системи освіти. У літературознавчій підготовці майбутніх словесників технологія програмованого навчання застосовується вибірково, головним чином в поєднанні з технологією інтерактивного навчання, котра, як показує практичний досвід, позитивно впливає на формування власне літературознавчих умінь і навичок, на моделювання аксіосфери студентів, їхню світоглядну позицію й ціннісні настанови. Водночас інтерактивність забезпечує створення атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку культури мовлення майбутніх словесників. Реалізація означеної технології у царині літературознавчої освіти можлива шляхом запровадження у навчальний процес ситуацій різних видів літературознавчої діяльності, зумовлених виконанням професійних функцій учителя української мови і літератури. На практиці – це, як правило, використання методу рольової гри, що передбачає спільний пошук ефективного й раціонального способу вирішення проблем у результаті аналізу відповідної ситуаційної вправи. При цьому на заняттях відсутнє домінування одного суб'єкта навчально-виховного процесу над іншим, одного міркування над іншим, до роботи залучаємо всіх учасників, які працюють у мікрогрупах, в обладнаній аудиторії, за підготовленим заздалегідь викладачем матеріалом, із дотриманням процедури й регламенту, в освітньому середовищі з атмосферою довіри.

Крім методу рольової гри, найбільшого поширення у літературознавчій підготовці словесників у більшості ВНЗ набули такі: мозковий штурм або мозкова атака, коло ідей, мікрофон (вільне накопичення великої кількості ідей з певної теми, критичне їх осмислення); метод прогнозування або передбачення; дискусія, ПРЕС-метод (послідовно студенти дають аргументовані відповіді на певне суперечливе питання, доходять спільної думки); групування або асоціативний куш (встановлення асоціативних зв'язків між окремими поняттями для узагальнення теоретичного матеріалу, підбиття підсумків вивченої теми чи розділу); бесіда за Сократом (студенти ставлять проблемні питання і шукають шляхи їх розв'язання); ділові ігри (відтворюється поведінка і робота конкретних працівників за фахом). При цьому виходимо з твердження, що будь-яка ділова гра має бути заснована на діалогічних формах взаємодії учасників навчального процесу і призначена для розвитку творчого мислення, оволодіння знаннями, практичними навичками, відпрацювання індивідуального стилю спілкування й поведінки, формування умінь проявляти ініціативу й самостійність у вирішенні нагальної проблеми. Ділову гру можна розглядати як моделювання її учасниками своєї майбутньої професійної діяльності, імітацію дійсних ситуацій, обумовлених виконанням фахових завдань, оскільки характерною ознакою будь-якої ділової гри є моделювання, максимально наближене до реальної професійної діяльності [3, с. 214]. Такий вид роботи у літературознавчій освіті словесників забезпечує реалізацію принципу відповідності фахової підготовки викликам доби і запитам сучасного суспільства. Прикметно, що імітаційно-рольове навчання у системі літературознавчої освіти учителів розкриває можливості також для вирішення низки літературознавчих, а також навчально-педагогічних і навчально-методичних проблем, які не мають однозначного варіанту розв'язання. Внаслідок такої праці у студентів формується настанова на пошук оригінального способу виходу з різних непередбачуваних суперечливих ситуацій. У такому процесі викладачеві бажано забезпечити вихованцям свободу вибору завдань і навчальних ролей із урахуванням їхніх можливостей, індивідуальних здібностей, а також активність і нестандартність дій, створити ситуацію успіху на кожному етапі імітаційно-рольової діяльності. Так, на заняттях із літературознавчих курсів пропонуємо студентам спробувати себе у ролі письменника, літературного критика, літературного редактора, рецензента, видавця, читачів різних вікових категорій із урахуванням психологічних особливостей віку, членів літературного угруповання, літературознавця; пошук виходу із заданої комунікативно-ігрової ситуації («відповісти на підступне запитання літературного редактора, критика, читача, дохідливо пояснити рецензентові, директору видавництва художню ідею й авторський задум, довести читачеві знаковість постані письменника або конкретного твору, розтлумачити сутність методологічного підходу до вивчення художнього явища, ефективно застосувати прийоми привернення й підвищення уваги під час презентації

художнього твору чи збірки, викликати зацікавленість членів літературного угруповання до демонстрованого твору, вдало організувати групову діяльність обговорення нового художнього проекту та ін.). Аналіз перебігу кожного із видів рольової гри і досягнутих результатів сприяє тому, що студенти усвідомлюють себе, власні дії, переживання, прийоми саморегуляції, нові утворення, які виникають у їхньому пізнавально-комунікативному досвіді. Таким чином, ігрові форми і методи дозволяють створити ситуації, включаючись у які студенти оволодівають літературознавчою, педагогічною і методичною майстерністю, мистецтвом швидко й ефективно вирішувати літературознавчі й навчально-педагогічні завдання, удосконалюють комунікативні вміння, розвивають самостійність і творчість мислення.

На заняттях із теоретико-літературних дисциплін і курсу «Літературної критики», як свідчить досвід застосування інтерактивних методів, найбільшої популярності в освітянському просторі набули такі форми навчальної діяльності студентів: в умовах кооперативного навчання – «акваріум», «ротацийні трійки», *два - чотири - всі разом; діалог; синтез думок; спільний проект; пошук інформації; коло ідей*; робота в малих групах і парах; в умовах фронтальної роботи – «вільний мікрофон», *обговорення проблеми в загальному колі; «мозковий штурм»; «ажурна пилка»; рольові ігри, метод-ПРЕС, аналіз ситуації (Case – метод), «Обери позицію».*

В умовах такої технології організації літературознавчої освіти важливо, за справедливим твердженням Г. О. Сиротенка, враховувати мотиви навчання, постійно намагатися створити позитивну атмосферу освітнього середовища, брати до уваги суб'єктивний досвід студентів, вводити їх у ситуації успіху, демонструвати можливість використання набутих знань у практичній діяльності, використовувати різноманітні методи навчання, форми організації навчального процесу і в жодному разі не захоплюватися «іграми заради самих ігор». Солідаризуючись із позицією О. І. Пометун і Л. В. Пироженко, вважаємо, що на лекційному занятті варто використовувати одну, на практичному чи семінарському – дві інтерактивні вправи, позаяк використання технології інтерактивного навчання у літературознавчій підготовці словесників є лише засобом підвищення рівня її ефективності. Але зауважимо, що застосовувати інтерактивні методи бажано на кожному занятті, тобто систематично. Таким чином досягнемо оптимального рівня співвідношення індивідуальної, парної, групової й колективної діяльності студентів на кожному із етапів пізнання навчальної інформації. У контексті технології інтерактивного навчання у студентів формуються комунікативні вміння, розвивається тип творчого критичного мислення, позаяк головним різновидом діяльності є діалоги й полілоги, що ґрунтуються на взаємодії й взаєморозумінні.

Комп'ютерні технології в літературознавчій підготовці словесників перетворюють аудиторні заняття на більш захоплюючі й інформативно насичені, а самостійну й індивідуальну роботу студентів – на більш творчу й оригінальну, що сприяє підвищенню рівня якості літературознавчої освіти. Електронні версії науково- і навчально-методичного забезпечення курсів (презентації, кінофільми, кінолекторії, електронні посібники, підручники, словники, енциклопедії тощо) надають матеріалу значної мобільності у використанні (в електронному форматі інформація є більш доступною і значно легше розповсюджується серед студентів, порівняно з друкованими відповідниками, а викладачеві надає можливість швидко реагувати на зміни, оновлювати й доповнювати розроблені матеріали). У результаті інтенсивної комп'ютеризації навчального процесу в освітніх установах розроблено нові форми контролю знань студентів. Комп'ютерні методи дають можливість складати різноманітні пакети тестових завдань з перевірки конкретної обраної теми й усього курсу. Електронні версії таких завдань можуть бути структуровані за різномірним підходом, що передбачає групування тестових завдань відповідно до тем і розділів курсу навчання і може бути швидко змінений й оновлений у разі потреби. Особливий наголос доцільно зробити на експрес-тестуванні, що доречно використовувати під час закріплення нового матеріалу на лекційному занятті, або в самостійній роботі студентів, за умов, коли студент одразу отримує результат оцінки своїх відповідей на тестові завдання, не чекаючи результатів перевірки їх викладачем.

Завдяки комп'ютерним технологіям самостійна робота може бути динамічно спланована й креативно побудована, що надасть можливість наприкінці отримати якісний результат самостійного навчання. Комп'ютерні технології, з одного боку, дозволяють надавати чіткі настанови для виконання того чи іншого завдання для самостійного опрацювання, подавати інформацію у лаконічній (електронній) формі, яка створює фундамент для мотивації самостійного навчання. Це можуть бути, наприклад, різноманітні методичні рекомендації та вказівки у електронному вигляді. З іншого боку, потужний потік нової інформації у мережі Інтернет сприяє більш поглибленому розгляду обраної теми, пошуку додаткової цікавої інформації на віртуальних сторінках світової павутини, що надає широкі можливості та стимулює творчий підхід студентів до виконання завдань. Тому головним завданням викладача на цьому етапі навчального процесу є організація самостійної роботи таким чином, щоб для студента комп'ютерні засоби із розваг перетворилися у джерело для самовдосконалення.

Як бачимо, переваги у комп'ютерних технологіях, порівняно з традиційними підходами до навчання, – достатньо вагомі й аргументовані. Однак у системі літературознавчої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури новітні форми навчально-методичного забезпечення необхідно підбирати і застосовувати вибірково, залежно від цілей і завдань навчання, специфіки навчального курсу. А у використанні мультимедійних технологій дотримуватись міри, інакше замість очікуваного високого результату, заняття може перетворитися на «забаву», за якою, можливо, викладач намагасться сховати свою некомпетентність із літературознавчих питань. Так, мультимедійні лекції доцільно використовувати під час опанування окремих тем курсів «Вступ до літературознавства», «Порівняльне літературознавство», «Теорія літератури», тобто, коли необхідно повідомити студентам значну кількість складної для усвідомлення інформації. На мультимедійних лекціях із теоретико-літературних курсів маємо можливість представити матеріал у вигляді слайдів, на яких відображено опорні схеми, узагальнювальні таблиці, що сприяють кращому запам'ятовуванню теоретичної інформації, бо у студентів під час прослуховування лекцій із теоретико-літературних курсів в основному активізується зорове сприйняття викладеного матеріалу, а не логічне мислення. Загальна сутність мультимедійної лекції з історико-літературних курсів полягає у тому, що під час викладання інформації викладач застосовує електронні варіанти портрета письменника, фотографій, ілюстрацій до його творів, логічних схем тощо, які демонструє на мультимедійному екрані (або моніторі комп'ютера в умовах невеликої аудиторії); супроводжує свій виступ мультимедійною презентацією, фотосесією; демонструє невеличкі фрагменти науково-популярних, документальних фільмів (або мініфільмів) про життєвий і творчий шлях митця. Такі лекції мають, як правило, більш динамічний і яскравий

вигляд, ніж традиційний «голосливий виступ». Згодні з думкою Л. І. Черниш, що у такому випадку спрацьовує народна мудрість: «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути». Водночас у літературно-художньому дискурсі є окремі явища й об'єкти, які взагалі неможливо описати словами так, щоб у слухачів сформувалася правдива наукова уява про них.

Представлення навчальної інформації у формі презентації, підсумкової блок-схеми на екрані або моніторі дозволяє ефективно його узагальнити й систематизувати в свідомості студентів. Доцільно на екран спроектувати нові терміни, прізвиська вчених, цитати художніх творів, концептуальні ідеї праць літературознавців, що допомагає майбутнім словесникам логічно правильно оформити конспект матеріалу, який прослуховується. Динамічна інсталяція інформації на мультимедійних лекціях сприяє підвищенню зацікавленості та мотивації до навчання. Матеріал, який розглядається на лекціях з використанням комп'ютерних навчальних систем, як правило, краще сприймається і запам'ятовується слухачами. Така форма піднесення матеріалу дозволяє студентам максимально сконцентрувати свою увагу на інформації, яка надходить, краще її осмислити та сприйняти. Одночасний візуальний та аудіальний вплив на слухачів утворює потрібний емоційний настрій, який активує і посилює усі види пам'яті та сприяє її довготривалості [6].

Можливим є раціональне використання мультимедіа і на практичних і семінарських заняттях. Крім того, сучасні комп'ютерні технології надають можливість викладачу складати й вносити корективи у методично-дидактичний матеріал для проведення практичних і семінарських занять з урахуванням індивідуальних і особистісних можливостей академічної групи і кожного зі студентів. Комп'ютерні засоби здатні одночасно і «повністю замінити усі технічні та дидактичні засоби навчання, які використовувалися раніше: телевизор, відео-, аудіомагнітофон, діа-, та слайдпроектори, кодоскопи, кіноустановки. Вони дають можливість відмовитися від незручних в збереженні та тиражуванні таблиць, схем, плакатів. Зображення будь-якої наочності та зміст аудіо-, відеокасет можна легко перевести в цифровий формат і зберігати в пам'яті комп'ютера, швидко відтворюючи у разі потреби» [7].

Однак у процесі опанування історико-літературних дисциплін, курсів виразного читання, усної народної творчості основну увагу звертаємо на унікальність художніх творів, мистецьку майстерність письменників, а тому широкомасштабне використання мультимедійних лекцій може зашкодити. В осмисленні знань із історії української літератури корисним є проведення кінолекторіїв, перегляд документальних фільмів про життєвий і творчий шлях письменників, літературних критиків, художніх кінофільмів за мотивами мистецьких творів із обов'язковим їх обговоренням на практичних і семінарських заняттях. Мультимедійні лекції «ламують» усталений стереотип літературознавчої підготовки, як у викладанні, так і в сприйнятті літературознавчого матеріалу. Тому на часі вдосконалення і масштабне впровадження у навчальний процес означених технологій. Оптимальним шляхом оновлення літературознавчої підготовки на основі наукових і освітніх інновацій вважаємо гармонійне поєднання традиційного викладання літературознавчих курсів із новітніми технологіями, які б займали не більше 25% лекційних годин з конкретної дисципліни. На філологічних факультетах вітчизняних педагогічних університетів мультимедійні технології через відсутність належного обладнання використовуються нечасто. Хоча науково-педагогічні працівники мають велике бажання розробляти і застосовувати освітню інноватику у власній діяльності. Виходячи з реалій сучасної літературознавчої освіти в умовах педагогічного університету, існує можливість використання лише першого варіанту комп'ютерних технологій із трьох відомих: технологія як «проникнення» (застосування комп'ютерного навчання з окремих тем навчального курсу); технологія як основа (застосування при вивченні базових тем); монотехнологія (коли весь процес навчання: діагностика, управління, моніторинг організовується за допомогою комп'ютера).

Дещо спорідненою до технології інтерактивного навчання, побудованій на діалогізмі, вважаємо контекстну технологію. Її мету зумовлює специфікою літературознавчої підготовки словесників і визначаємо як формування педагогічної спрямованості способів розумових дій, розвитку емоційних і морально-естетичних якостей, засвоєння знань, умінь і навичок, вироблення дієво-практичної сфери і саморегуляційних механізмів особистості майбутнього вчителя української мови і літератури. Основними характеристиками технології є гуманістичність, всебічна гармонійність, проблемно-пошуковий, творчий, діалогічний характер навчального процесу. Означена технологія спрямована на розвиток потреби студента в самоактуалізації, що має провідну роль у сфері спонукання дидактичного вибору. Виходячи з класифікації потреб А. Маслоу, самоактуалізація є вершиною піраміди людських потреб. За справедливою думкою психолога, її можна досягти лише за умови підготовленості особистості до духовного розвитку і постійного бажання до самовдосконалення. Наведене міркування передбачає включення предметно-професійного і соціального контекстів майбутнього фаху до змісту літературознавчих курсів. Іншими словами, контекстне навчання уможливило у процесі аудиторної і позааудиторної роботи перехід від освітньої діяльності, що полягає в опануванні теоретичних знань із літературознавчих галузей і виробленні філологічних умінь, до професійної, що розглядаємо як формування гармонійно розвиненої особистості учня засобами високохудожніх творів.

Інтегративно-діяльнісна технологія літературознавчої підготовки вчителя української мови і літератури зорієнтована на формування такого фахівця-дослідника, який засобами художньої свідомості виховує в школярів дослідницькі вміння, творчий тип критичного мислення, високий рівень читацької і філологічної культури, впливає на їхній світогляд і ціннісні орієнтири. Означена технологія у літературознавчій підготовці словесників уможливило поєднання пізнавального і комунікативного аспектів читання, розуміння психології літературної творчості, вироблення мовно-мовленнєвої культури, подальший саморозвиток і водночас є дієвим засобом готовності до здійснення шкільної літературної освіти на засадах творчої інноваційної діяльності й взаємодії науки і мистецтва. На основі досконалого володіння літературознавчими знаннями й уміннями вчитель-словесник має можливість обрати найбільш ефективний елемент художнього твору, яким може зацікавити кожного з вихованців, пробудити його думку, спонукати до розмірковувань, тобто формувати читацьку культуру дітей. Наприклад, без ґрунтовних літературознавчих знань і умінь неможливо усвідомити ідейний зміст більшості художніх доби модернізму і постмодерністської епохи. Літературознавчі ж знання й уміння є тими «інструментами», які дозволяють не тільки адекватно зрозуміти, проаналізувати й інтерпретувати зміст художнього твору, але й показати красу авторського слова, прослідкувати психологію душі письменника, спонукати до глибокого читання тексту, виявлення «прихованого» змісту, підтекстової інформації. У художніх, художньо-педагогічних, літературно-критичних і науково-літературознавчих текстах

відтворено самотність української культури, методологію наукового дослідження. Глибоке осмислення друкованих і електронних варіантів текстів, у яких висвітлено особливості педагогічно-філологічної діяльності під час практичних (семінарських) лабораторних занять із літературознавчих курсів, істотно впливає на професійну свідомість студентів, їхні естетичні ідеали, читацьку культуру й розвиває літературознавчу компетентність особистості.

Зважаючи на це, під час занять із літературознавчих курсів основну увагу зосереджуємо на повноті усвідомлення художнього змісту витворів шляхом їх діалогічного осмислення; специфіці розуміння й засвоєння екзистенціальної сутності авторів, відображеній у вчинках персонажів художніх, художньо-педагогічних творів; рівнях розвитку рефлексії й особистісної «Я-концепції»; умінні створювати власні художні, публіцистичні й наукові тексти, переробляти друковані варіанти текстів на медіа-мову. Як бачимо інтегративно-діяльнісна технологія у літературознавчій підготовці словесників поєднує в собі методологічний, предметно-теоретичний, професійно-практичний, комунікативний і соціальний аспекти.

Використання технологічного підходу в опануванні літературознавчих курсів передбачає такі види діяльності студентів: формулювання мети і завдань в опануванні курсів; проектування власної пізнавальної діяльності; організація навчального процесу; діагностична і підсумкова перевірка ефективності навчальної діяльності за допомогою системи тестів, контрольних питань, виконання творчих завдань, пов'язаних із аналізом, інтерпретацією художніх, художньо-педагогічних літературно-критичних, науково-літературознавчих текстів, складанням власних текстів та ін. на кожному з етапів літературознавчої підготовки.

Логічність побудови і викладання літературознавчих курсів пов'язуємо з такими положеннями:

- проектуванням мети і завдань шкільної літературної освіти відбувається відповідно до моделі літературознавчої підготовки вчителя, результатом якої є високий рівень літературознавчої компетентності;
- екстраполяція визначеної мети на мову практичних завдань у вигляді діяльнісної моделі забезпечує перехід від розв'язання навчальних задач до професійної діяльності, спрямованої на формування гармонійно розвиненої особистості школяра засобами художньої словесності;
- у процесі викладання літературознавчих дисциплін реалізується модель формування літературознавчої компетентності;
- у літературознавчій підготовці уможливується корекція процесу формування літературознавчої компетентності;
- необхідним компонентом літературознавчої підготовки є контроль, оцінка (поточна, рубіжна, заключна) навчальних досягнень студентів.

Окреслену позицію реалізуємо в кожному змістовому модулі (темі) авторського курсу «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» через зовнішню структуру (тема, мета, обладнання, план, форма проведення занять, завдання студентам, рекомендована література, теоретичний і практичний блоки, прогнозовані якості й уміння) і внутрішню структуру, яка відображає основні рівні сформованості літературознавчої компетентності студентами, що відповідає таксономії цілей: на рівні пізнання, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінки.

Розроблені навчальні посібники: «Мовна особистість вчителя-словесника», «Мовно-літературна освіта в Україні: погляд крізь роки», «Фахова практика вчителя-словесника», «Навчальні й наукові дослідження з дисциплін літературознавчого циклу», «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» охоплюють загально-методичні, філософсько-методологічні, конкретно-методологічні проблеми, власне теоретичні, теоретичні модулі і практичні блоки, блоки контролю і самоконтролю, блоки професійно-педагогічних умінь і професійних якостей.

Технологія проблемного навчання знаходить свій вияв на більшості лекційно-семінарських занять із літературознавчих курсів і передбачає такі етапи діяльності: виявлення суперечностей, усвідомлення їх як певних ускладнень – створення проблемної ситуації; осмислення проблемного завдання і прийняття його студентами, розуміння установки; аналіз умов пізнавального завдання, встановлення залежності між його складовими; членування основного проблемного завдання на мікрозавдання, визначення плану (програми) їх розв'язання; висунення й усвідомлення гіпотези; мобілізація ресурсу знань, умінь і навичок відповідно до умови завдання й гіпотези; добір методів і засобів розв'язання завдання; виконання системи дій і операцій, що сприяють розв'язанню завдання; перевірка одержаних результатів на практиці, зіставлення з гіпотезою, встановлення логічного зв'язку між знаннями набутими нині й раніше. Отже, проблемна технологія опанування літературознавчих курсів передбачає таку організацію навчальних занять, на яких існує можливість створення проблемних ситуацій суб'єктами освітнього процесу (студент-студент, студент-викладач, викладач-студент, студент-викладач-студенти) під керівництвом викладача й виявляється активна самостійна діяльність студентів щодо вирішення суперечливих питань. У результаті запровадження проблемної технології у вивченні історико- і теоретико-літературних курсів у майбутніх словесників формуємо високий рівень літературознавчих знань і філологічних умінь засадах творчого оволодіння навчальним матеріалом, навичками, уміннями, розвитку філологічної культури.

Висновки. На основі викладеного матеріалу можна зробити висновок, що результативність інноваційних технологій у літературознавчій підготовці студентів прямо пропорційний рівню застосування проблемних ситуацій і формулювань, наявності відповідної організації навчального простору, що сприяє продуктивному діалогу суб'єктів освітнього процесу, стану мотиваційного забезпечення спільної діяльності, дотримання правил навчального співробітництва, використання комунікативних методів і прийомів, оптимізації системи оцінювання процесу і результатів спільної діяльності, розвитку навичок самоаналізу і самоконтролю індивідуальної й групової діяльності.

Резюме. У статті висвітлено один із аспектів актуальної й недостатньо розробленої проблеми інновацій в освіті. Автор окреслив основні підходи загальної інноваційної освітньої політики, що можуть бути екстрапольовані у систему літературознавчої освіти майбутніх словесників. Шляхом аналізу практичного досвіду діяльності вищих навчальних педагогічних закладів України відобразив особливості запровадження інновацій у простір літературознавчої освіти, що зумовило реформування освітньої структури, мети, завдань, змісту, технологій, методик, методів, прийомів, засобів, організаційних форм освітнього процесу вищої школи. **Ключові слова:** учитель української мови і літератури, літературознавча освіта, літературознавча підготовка, освітні інновації, інноваційні технології.

Резюме. В статье освещён один из аспектов актуальной и недостаточно разработанной проблемы инноваций в образовании. Автор обозначил основные подходы общей инновационной образовательной политики, которые могут быть экстраполированы в систему литературоведческой подготовки будущих словесников. На основании анализа практического опыта деятельности высших учебных педагогических заведений Украины отображены особенности внедрения инноваций в пространство литературоведческого образования, что обуславливает реформирование образовательной структуры, целей, задач, содержания, технологий, методик, методов, приемов, средств, организационных форм образовательного процесса высшей школы. **Ключевые слова:** учитель украинского языка и литературы, литературоведческое образование, литературоведческая подготовка, образовательные инновации, инновационные технологии.

Summary. The article deals with one of the actual aspect of the problem of innovations in education. The author showed the main approaches of general innovative educational policy. They can be extrapolated into the system of literary education of the future philologists. Peculiarities of innovation introducing into the sphere of literary education are represented due to the analysis of the practical activities experience of higher educational institutions in Ukraine. They determined the reformation of the educational structure, aim, content, technology, methods, and techniques, ways, means, organizational forms of the educational process in higher institutions. **Keywords:** a teacher of Ukrainian language and literature, literary education, literary preparation, educational innovations, innovative technology.

Література

1. OECD (2004). Internationalisation and Trade in Higher Education: Opportunities and Challenges – Електронний ресурс – режим доступу: <http://intpr.ntf.ru/p2aa1.html>
2. Акмалдінова О. М.. Інформаційні технології як навчальний засіб // Проблеми освіти: наук. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. –№52. – С. 16-21.
3. Вишневська К. Імітаційно-рольове навчання як процес підвищення комунікативної культури студентів економічної вищої школи // Педагогіка вищої та середньої школи. Зб. наук. праць. Випуск 11. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – С. 211-216
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П.Ю.Сауха. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
5. Кремень В.Г., Льїн В.В., Пролєсєв С.В. та ін. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монограф. / за ред. В.Г.Кременя. – К. : Пед. думка, 2008. – 472 с.
6. Тен Е. П. Применение мультимедийной обучающей системы в преподавании курса "Профессиональная педагогіка" // Проблеми освіти: Наук. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2007. –№50. – С. 69-73
7. Черниш Л. І. Сучасні інформаційні технології як засіб модернізації вищої освіти // Проблеми освіти: наук. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. –№55. – С. 69-73.